

સીતમે જનન.

ઉર્ફ

જુકે શેહરચાર વશાહજમાન.

નાટક ચાર ખાખકા.

ખ ફરમાએશે ચંદ શોકીને અંતજુમનકે,

તસ્નીફ કીયા.

ચુનશી મીયાં આજુજને.

ઔર

છાપકે હજહાર કીઆ વાસ્તે ખાસોઆમકે,

માલિકને

ગીરાહે ધી ડયુક ઔફ કોનાટ બુક કીયાને.

જખાને ઉરકુ બહરફે ચુજરાતી.

મે ઔપેરા "ધી અરેબીઅન નાઇટશ" કી કીતાખકા

ખાસ બનાયા હુવા હએ.

All rights reserved

સધલા હકો જાલવી રાખીયા છે.

:O:

મુખ્ય—ધી ડયુક ઔફ કોનાટ પ્રીટીંગ પ્રેસમે છપાહએ.

તા. ૧લી સપ્ટેમ્બર ૪૦ સ. ૧૮૮૪ સને ૧૩૦૧ હીજરી.

કિમત છે આને.

સીતમે જનન.

ઉર્ફ

જીકે શેહરયાર વ શાહજમાન.

—:O:—

નાટક ચાર ખાખકા.

ખં ફરમાએશે ચંદ શોકીને અંનજુમનકે,

તસ્લીફ કીયા,

મુનશી મીયાં આજુજને.

ઐયાર

છ.૫કે ઇજદાર કીઆ. વાસ્તે ખાસોઆંમકે,

માલિકને

ગીરોહો ધી ડયુક ઐફ કૌનાટ બુક કીયાને.

જુખાને ઉરફુ બહરફે મુજરાતી.

‘યે આપેરા ‘ધી અરખીઅન નાઈટશ’ કી કીતાબકા

ખાસ ખનાયા હુવા હએ.

આવૃત્તિ ૧ લી.

નંબર - ૨ — ૧૦૦૦ — ૧૦૦

All rights reserved.

સંધલા હુકો જલવી રાખીયા છે

—:O:—

મુન્શી,

ધી ડયુક ઐફ કૌનાટ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમે છપાહએ.

તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બર ૪૦ સ. ૧૮૮૪ સને ૧૩૦૧ હીજરી

કિમ ૧ છે આને.

સીતમે જનન.

ઉર્ફ

જીકે શહેરચાર વ શાહજમાન.

ઊરદુ ઓપેરા.

તખ્તએ નાટક.

સુલતાન.....ચુકે ધરાનકા બાદશાહ.

શહેરચાર. } .....સુલતાન કે બેટ
શાહજમાન. }

સહરાનદી .....શહેરચારકે વજરકી ડુખતર, પીછેસે ઉસકી બાનું.

શાહજમાનદી ..... શાહજમાનકી જૈરત.

માશુક. | .....આશક માશુકકા બેડા.
જન. |

ફકીરે કામીલ ..... એક બીખારી.

સવદાગર બચ્ચા..... એક બેપારીકા લડકા.

કાસકે સીયા-અમીર-વજર-ગવાર-બેપારી-સીપાહી-દરબારી

-ચુલામ-વગયેરાં વગયેરા.

આ નાટક રાને ૧૮૪૭ ના ૨૦ માં આકટ તથા ૧૮૬૭ ના ૨૫માં
આકટ પરમાણે રેજિસ્ટર કરાવીઓછે, અને તે ઉપરનો

સબસો હક “ધી ડ્યુક ઓફ કાનાટ બુક ડીપો”

ના માલકનો છે. માટે ઉપલા ડીપોના માલેકોની

પરવાનગી વીના કોઈએ એ નાટકનો કોઈબી

ભાગ કરી બતાવવો અથવા છાપવો નહીં.

સીતમે જનનાન.

ઉર્ફ

અકે શહેરનાર વ શાહજમાન.

ખાખ પહેલા—પરદા પહેલા.

—:0:—

મેહલ.

[એક મહેલમેં સલ્તાન ખીમાર
નજર પડતા હ્યે.]

ગજલ

શારારે અરે ખુલ ખુલ ——— એ રાહા.
સુલતાન—અરે ફરજદ કીધર તુમ હો?

મેરેપાસ આખ તુમ આ જાવો;
રજા મંદી એ ખુદા આહો. ——— અરે

(હાજર હોનાં હોના શહેઝાદાં.)

વસીયત હ્યે યે આખ આખીર,
ભરોંસા રખ એક દાવર પર;
કે મુદ્દઆ છુસે હાસીલ હો. ——— અરે.
મુખારક હો તુમે યે તખ્ત,
મેરે કલમ કે તુમ હો લખત;
દલે રક્ષયત ન આખુર હો ——— અરે.

બીરાદર હૈએ યે શાહેજમાન,
 ઈસકા હો તું નીગાહ ખાંન;
 બાદ અજ યે ન દુખીયા હો—અરે.
 મુઝે સોયો ઉસે અખ તુંમ,
 જો હૈએ મશાહુર કુન રૂં યકુન;
 દાઆ એ ખઁએર અખ કર દો—અરે.
 (ગાંન બહક તસલીમ હોનાં સુલતાંકા.)

બાબ પહેલા—પરદા દુસરા.

એક મકાન.

(દોનો બીરાદરકા બેકારી કરના, વારતે પીદરકે.)
 ગજલ.

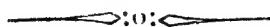
ગર હમને દીલ સનમકો દીઆ—એ રાહા.

દોનોલાઈ—પીદરકે ગંમસે રંજે અલમો મલાલ હૈએ,
 યે દાગ જુગાઈકા ખુદા અખતો પડા હૈએ—પીદરકે.
 દીલ તો હમારા દંમખદંમ કહેતા હૈં યે હુજૂર,
 હોવે ન કોઈ ગંમજૂદા મીસલે હમારે હૈએ—પીદરકે.
 "આજુજ" કો અએન કપુંહો અખ દીલરખાએ મન,
 સરપે હમારે જખ યે કોહ દુટા હૈએ—પીદરકે.

ખએત.

રાહરચાર—લાઈ જરા ખામોશ હો ઈસ નાલાઓ ગંમસે,

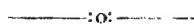
લીખા હોએ યેતો કીખરીઆને રોજે. અવલસે.
 ને શએ કે છન્દા હોએ ઇસ દુનીઆએ કુંમે,
 ખેશક વોહ ફના હોવેગી એક રોજ યાહાસે—
 અયે ખીરાદરે નેઠ નામ અખ આપ શોકસે મુલકે તારતરીકી તરફ
 રવાનાં હોજએ, ઔર હસખલ દસ્તુરે કાનુને પીદર વાહાંકા સખ
 ખીરાજ વગએરાકા ખંદાખસ્ત ખ દીલોન્નસે કીજએ.
 (ગતે હએ.)

બાખ પહેલા—પરદા તીસરા.

દરબાર

(નજરાનાં દેનાં શહેરકી રૈયતકા
 નયે શાહી શહેરયારકો.)

કહો મીલકે લોગો ખુદા મેહરખાં હો—એ રાહ.

અંદરસેસખ—દોઆએ મંગો મીલકે સખ અપને લોગો.

મુસલમીન—મેરી યે નજર ઔર ગુન્નરીશ હએ સાહુખ,

ને હએ મએસર ઇસ કંમતરીકો અએ લોગો—દોઆએ.
 (એક દુશાલા નજરાનાં દેના.)

ખનીઆ—રાનજી તમારો હું હું એક ઝવેરી,

આહુહું આ મોતી બુઓ સરવે લોગો—દોઆએ.
 (એક મોતી નજરાનાં દેનાં.)

મારવાડી—નેનો ભાઈ હું શું વળજીઓ નામશે,

વંદી આલીશો આ ગુમાજીઆએ લોગો—દોઆએ.
 (એક અંગુરતરી નજરાના દેનાં.)

પરદેશી——કહેતહું મએં સાહેબ તું મન હાથ નેહ,
 દેહેતહું મએં હંડુકા ચે અપના લોગો—દોઆએ.
 (એક ઉમરા લકડી બેટ દેના.)

પારશી——મનું નેહં હમેશા તમારું મુરખી,
 લાયેહું આ જાનમો કેથેથી હું લોગો—દોઆએ.
 (એક જાનમ નજરાનાં દેનાં.)

અચેત.

શહેરયાર——કરો મુરખર ખીલઅતે ફાખિરાસે,
 ઉદાઓ ચે અસખાખ પડા હએ ને યાહાંસે,
 (ઉદા જાનાં અસખાખકા, ઝૌર રઈઅતકો
 ઈનાએત કરનાં ખીલઅતે ફાખિરાકા,
 વતાજીમ બજાકર રૂખસત હોનાં સમોંકા.)

ગજલ.

ચેહી કહેનીથી લેલીએ પરદે નશીન——એ રાહા.

શહેરયાર——સુન અએ નેક નાંમે વજીર હીલ પજીર,
 મેરા હીલતો અખ આહતા હએ ચેહ;
 ખીરાદર સીવા હીલ હુવા હએ અસીર,
 યાહાં લાવો ઉસકો તું મ સાથ અપનેલે—સુન.
 હુવે દસ ખરસ જખસે દેખા નહીં,
 શુજીરતી હએ આફત યા નેઆમત કહીં?
 ઉસે લાવોં તું મ અખ પાસ યંહી,
 તું મારે રસાલે કો સાથ અપને લે—સુન.,
 (આઝાખ બજાકર જાનાં વજીરકા.)

ખાખ પહેલા—પરદા ચૌથા.

 શહેરકા રસ્તા.

(વજર અપને લશકર સમેત નજર આતાહ્યે.)

હુંમરી.

સુધલાગરહી તોરી આઠ પહેર—એ રાહ.

વજર—આતાહ્યે નજર યે શહેર અંનકરીખ,

ખુશી હમારે દીલકો હુધ—આતાહ્યે.

સુનો અએ લોગો મસલેહત મેરી,

લેહેજ ભર યહાં ખાઓ દુએરી—આતાહ્યે.

(ખએઠ જાનાં તંમામ લશકરકા વજર સમેત,

ધતને અરસેમેં ઈસતગખાલકો આંનાં શાહ

જમાનકે લોગોંકા હમરાહ સરદારકે.)

હુંમરી.

નદીઆંલો હુંમરે સંગ ચલો—એ રાહ.

સરદાર—સંગ હમારે અખ તુંમતો ચલો,

તુંમતો ચલો પ્યારે તુંમતો ચલો—સંગ હમારે.

મુશતાક હએ તુંમરે દેખને ખાતર,

દીખલાને દીદાર અખ તુંમતો ચલો—સંગ હમારે.

(જાતે હએ.)

(૮)

બાબ પહેલા—પરદા પાંચવા.

—*—

મકાંને દીલચરખ :

—:0:—

(બગતગીર હોનાં વજારકા શાહજમાનસે.)
કુંભરી.

મેતા કાંહાં પાઉ કાંહાં પાઉયાર—એરાહા.
શાહજમાન—હુધ ખુશહાતી આજ અપાર—હુધ.
કદમ મેહેરખાની લે આજ હુધહયે,
નાહીં કુછ ઉસકા શુમાર—હુધ.
કહો ક્યાં ખમર લાએહો મેરે શાહકી ?
હયે દીલ જસ લીએ ખેકાર—હુધ.

—*—

બાબ પહેલા—પરદા છ ફા.

—:0:—

બાદશાહી જનાનખાના.

(નજર આનાં શાહજમાનકા ઉસકે
કબીલેકી હમરાહ.

ગજલ.

તુજપે બદર બદર અએ—એ રાહા.

શાહજમાન—

જતાહુ મએ સફરકો અએ દીલરખાએ જનેમન
લેકીન કહેતાહુ તુજે મએ દીલરખાએ જનેમન—જતાહુ.

મેરે પાછે તુંમ રહો હરદંમ હમેશાં પાશરમ,
 મુંહ ન દેખો ગએર કીસકા ગરચે હો દીલદારેમંન—જતાહું.
 બાઈ જો મેરા ખડા હયે નામ ઉસકા શેહેરયાર,
 ઉસને ખુલવાયા મુજે હયે દીલડપાએ જાનેમંન—જતાહું.
 ચાહતા હું મયે કેતુજકો છોડું નાં હરગીજ કબી,
 લેકીન ચલનાં રાહામેં હયે સખત મુશકીલ જાનેમંન—જતાહું,
 સફર સુરત સકરકી રખતા હયે મેરે દીલડપા,
 વરનાં તુજકો સાથ લેતા દીલડપાએ જાનેમંન—જતાહું.
 ખસ રહો. પરદેનશીન એાર કરો ધજજો નીઆજ,
 છસ્સે આખીરકો બલાહો દીલડપાએ જાનેમંન—જતાહું.

કંગનવો મોરો કરસે સગક ગયો રે—એ રાહા.

શાહાજાદી—રસીલી તોરી સુરત હયે જાદુઆં ભરી.

કરો ન અએસી પતીઆં,
 ધડકત હયે મોરી છતીઆં—રસીલી.
 જુદાઈ તુમારી રે હયેગી સખત ભારી રે.
 રહુંગી મયે ક્યું કર. યાહાં,
 સારે મહેલમે અકેલી,
 ડોઈ સરપે હયે નાં વાલી,
 કઈં મયે છસ્સે પતીઆં તો હર મડી—રસીલી.
 આખો દાનાં રે પસંદ હોગા ન ખાનાં રે,
 તુંમરે ખીન હયે સારા ખોટા,
 ઉજડી હોગી યે હવેલી,
 દીલકો ભાવે નહાં સહેલી,
 મેરેપર આઈત સખત યે પડી—રસીલી.

(૧૦)

ખચેત

શાહજાન—જાતાહું પર યાદ તરી કરતાહી રહુંગા,
તસખીહ તરે નામકી પડતાંહી રહુંગા.
કરુંગા વીરદ હરદંમ મચે કરતાહી રહુંગા,
નકશે જમાલકો તરે દખતાહી રહુંગા.

(ખગલગીર હોના દાનોકા,
વ રખસત હોનાં.)

—:~:—

ખાખ પહેલા—પરદા સાતવાં.

—:~:—

એક તંબુ.

—:~:—

(સખ લશકર વજર સમેત સોતે હુએ નજર
આતા હુએ, ચાર બાદશાહકો નીંદ ન આનેસે
ઉઠ બેહકતા હુએ.)

અખીયાત.

શાહજાન—કએસા ચે ગલખા હુવા હુએ મુઝપે અએ યારો?
આતી હુએ ન નીંદ હરગીજ ચુખતેહુએ ખારો?
ચાહતાહું જરા દેખું ઉસ દીલરખાએ મંનકો,
ફીર યાંહાસે જાગીગા મએ ભાઈ કે વતનકો.
જખતકે ચે પડે સોતે હુએ તખ તક મએ કરું કાંમ,
ફીર ચુખહોકો તો ચલનેકા હોવેગા સરંજમ.
(જાનાં શાહજાનકા.)

બાપ પહેલા—પરદા આડવા

દીવાંનખાના.

(નજર આનાં રાંનીકા સાથે સોતેલુવે એક હપ્પરીકે ઔર દાખલ હોના શહાજમાનકા.)

બચેત.

શાહજમાન—કેઆપુશી હોગી ઉસે જખ દેખેગી કુખારા?

પરે આહીસ્તા સે જાગેકે રાજહો ન આશકારા.

(દેખના રાંનીકા ઈશકમે મશાયલ)

અચ્ચે, નાપેકાર બદ બસલત ઔરત અખતો મચ્ચે ને શેહેરસે,
કદંમલી ખાહેર ન રખા, કે તું બેવફા નાપાકને ચેકાંમ કીયા?
લેકીન ઉસકા બદલા મચ્ચે અછી તરાંહસે લેઝાગા.

(દીલમે સોચતા હચે)

બચેત.

શાહજમાન—અખતો ન જનાં પસંદ હચે ન બચેકનાં
ક્યું કે ઈસખરછીકા સખત હચે જગરમે પચેકનાં,
મારનાં લાજમ હચે ઈનકા લગાકે એકહી વાર,
તાકે નીકલ જાવે નીશાંન ઈનકા જેહાંસે એકખાર.

(કતલ કરનાં દાનોકો ઔર આપ તરફ
લશકરકે મુતરફકર રવાનાં હોનાં.)

બાપ પહેલા તમામ.

(૧૨)

બાબ દુસરા—પરદા પહેલા.

—:૦:—

બાદશાહી મહેલ.

—:૦:—

મીંગ લોચન મધુ માતીઆં—એ રાહા

શેહરયાર—મએવારી ખુબ આએ મેરે ભાઈ જાન—મએ.
હાલતકએસી હએ આપકી સો ખોલો જલદી યાંહાં?
ખએશે આફીઅતકે સુનાઓ મુજકો કલાંમ—મએવારી.
ચલો ધરમેં અપને ચલકે વાંહાં કરો આરાંમ,
યેહ ધરબી તુમારા હએ અએસાહી દીલમેં જાન—મએવારી.
(જાતેહએ)

—*—

બાબ દુસરા—પરદા દુસરા.

—*—

દરબાર.

—:૦:—

(એક રામીસગરકા ખાનાં.)

જેજેવંતી—રાહા.

રામીસગર—સોઈથી મએ તરે રારમકી મારી,
ગારે ગારે ખદનકો છુપા કર પ્યારી.—સોઈથી.

આંખ લગીથી જરા ભર ને મેરી,
 દખી ક્યા કે ખનીહું મએ ચેરી.—સોઈથી.
 ઈતનેમે એક દીલરખા આયા,
 સીનેસે અપને મુજકો લીપટાયા—સોઈથી.
 કહેતા હએ યું કે ચલો ધરકો જાવે,
 ન્યામત લજ્જા ખાકર આવે—સોઈથી.
 ઈતનેમે ખુલગઈ ને આંખ મેરી,
 નાં હએ વો દીલખર નાં વો હવેલી—સોઈથી.
 લક્ષીત.

રામીસગર.—ખેવફા હુવા તુંને મુજસે,
 ચે હાલે તફરકા કહું મએ કીસ્સે—ખેવફા.
 કીઆ હએ જેસા તુને મુજસે સુલુક,
 હોગા ન કોઈ એસા કીસી મુલુક.—ખેવફા.
 દગા તું દેકર મુજકો ગયા,
 હોગા ન તેરા કબૂ કહીં ભલા—ખેવફા.
 (શરાશ કરનાં ખ આવાજે ખુલંદ,
 શાહજમાનકા ખીચ મજલીસકે.)
 અખીયાત.

શેહરયાર.—જાવે ચલો શીકારકો અએ ભાઈ જાન અખ,
 કુઈત તુંમારે દીલસે નીકલ જાવેંગી ચે સખ.
 ને કુછકે રંજ આપને રાહામે સહે,
 તુંમાયાં હએ ઉસ્સે જરદી વ આંસુ ખહે.
 લેકીન નજર આવેગા જખ સહેરાએ ખયાખાન,
 કુલઈતકા કુઈસ ખુલકે હોવેગા તુંમે આરામ.
 અખીયાત મુક્કીરા.

શાહજમાન.—ચાહતાહું રજા આપસે અએ ભાઈ મહેરખાન—
 શીદતે ગરમીસે હએ તખીઆત મેરી હએરાન.

જીસદંમ કે હોતે દીલસે ધભરાતાહયે ધનસાંન,
 તો કુછ નહીં ભાતા ઉસે સહેરા વ ખયાખાંન,
 દીલમેંતો ખયાલ યે તુંમ મુતલક નહીં લાંનાં,
 કે ભાધકે ખબુજ હોગા ન હરગીજ મેરા જનાં,
 અખતો યેહી બેહેતર હયે કે આરાંમ કરૂં મયે,
 આવે જનેનીંદ લહેજભર તો હુશીઆર હોઝા મયે,
 વરનાં તો હરેક વજહસે દીલકો ખહેલાઝા મયે,
 કે ઈસ ખાગે શુલીસ્તાંમેં જનકે ખયેઠ જાઝા મયે,
 રશકે ચમને દીલકા નજરાજે કરૂંગા,
 તાઆબુખ નહીં કે ફુરીયે ગંમ દીલસે ખોઝાંગા.

ગજલ.

લાખસે લાખ અયે લાલરૂ હમકો — એરાહ.

શેહર્યાર—

અયે મેરે પ્યારે ખીરાદર શેરાનીયે દીલ જીગર,
 ક્યું નહીં આરામ તુંમકો મુજસે કહોગે તુંમ અગર—અયે.
 જેસા હો આરાંમ તુંમકો વો કરૂં તદખીર યાંહાં,
 જાંન ગર ચાહે મેરી તો વોભી ફૂંગા મયે મગર—અયે.
 લેકીન કહેદા યે તુંમે જો કુછકે શુજરા આપ પર,
 વરનાં તો જાંના મેરા મૌકુરૂ હયેગા યાંહાં પર—અયે.

(જનાં સબોકા.)

બાળ દુસરા—પરદા ત્રીસરા.

—:૦:—

બગીચા.

—:૦:—

(જુસમેં શાહજમાં વાસ્તે તમારોકે બચ્ચેઠા હુએ.)

ગજુ લ.

. ઈસ આતશે ઉલકતને—રાહા.

શાહજમાન—

યે કચ્ચેસા કીઆ કંમ હુએ અચ્ચે નાપેકાર તુંને,
 ખરછી લગાઈ કરી જગર મેં મેરે તુંને—યે કચ્ચેસ.
 મચ્ચેંતા સમજતાયા તુજે એકતા વ ખીખહા,
 અફસોસ હાએ નાંમ હુખાયા મેરા તુંને.—યે કચ્ચેસા.
 હોગા નકોઈ કંમનસીખ મુજસા દર ઈસજેહાં,
 ખટ્ટા લગાયા જેસા અચ્ચે ખટ્ટકાર યે તુંને—યે કચ્ચેસા.
 લાનત પડે ખુધાકી એસી બેહુધાઈ પર,
 જચ્ચેસા કીઆ સુલુક અચ્ચે ખખખાસ યે તુંને—યે કચ્ચેસા.

(એક ખારાદરીકા શીકાઈ હોકર માઆ રાની સમેત
 કીતનીએક ઔરતોંકા નીકલનાં, વ હુરેએક ઔરતકે પીછે
 એક એક મરદગુલાંમકા હમ આગેશી કરતે નજર આનાં.)

શંની—અચ્ચે મસુધ મસુધ, અચ્ચે પેઆરે જનન, તું કીધર હુએ?
 (નમુદ હોનાં મસુધકા.)

શંની—અચ્ચે આરાંમે જનન, અખ તું ક્યું અપને દીલમે ગંમ
 ખાતાહુએ? ખાદશાહતે આજ શીકારકો ગયાહુએ, વાંહાંસે
 ખુદા જાને કંમ આએગા, ઔર મચ્ચેંને આજ સાતદીન
 હુવે કે તેરે સાથ જરા ખાતબી નહીં કીહુએ, અખ

બેથડક આ ઝોરે ઈસ નાંતવાને દીલકો તસલીમ ફરમાં.

(બોસા દેના વખગલ ગીરી કરન

મસુદકા રાંનીકો.)

મસુદ—અણ બેગંમ સાહેબ? અખતો આદશાહ સલામતકો જનનેકો

એક કલાકભી નાહુઈ હુએ કેતું મકો મેરા ઈતના શોક હુવા?

રાની—હાં પ્યારે.

મસુદ—વોહતો ખુશઅ, લેકીન આપકે સીરતાજ જો બાહુર જનં

ને વાલેયે, ઉસકી તૈયારી કરતે કરતે ખીલકુલ દંમ મે-

રા નીકલ ગયા; કુછ તાકત પાકી નહીં જો તું મસે દુસરી

ખાતભી કરું; લેકીન ચલીએ થે પલંગ પરખએ-
હેગે તો સાખ અછા હો જાએગા.

(પલંગપર ખચેઠનાં દોનોકા.)

મસુદ—અણ આજતો જરા મેરે દીલકો ગાકે ખુશ કરોગે

તો ડીકે હુએ, નહીં તો સાખ સૌદા ખીગર જાએગા.

મએંતા બાવરચીકી બેટી. — એ રાહ

રાંની—અઆ વાઝં મેરા તુજપે, ખતીઆં કરો મુજસે. — અઆ.

બાગમેં જોસી ખીલીચંબેલી, વએસી મએં અલખેલી,

સીંગાર કરકે આઈ હું મએં, પાસ તરે છખીલી — અઆ.

તું હુએ મેરા રંગ રંગીલા, મંનકો મેરે બાવે,

જખ દેખું મએં તેરી સુરત, દીલમેરા ઉલજાવે — અઆ.

ચલોઅ પ્યારે ગરમેં જાવે, કરેગે વાંહા અશરત,

સાથ ખચેઠકે ખેલેંગે વાહાં, શેતરંજખાણ રમત. — અઆ.

બાબ હુસરા—પરદા ચીથા.

એક રાસ્તા.

(એક સૌદાગર ખર્યા વ એક
ફકીરે મસ્તકાં નજ આનાં)

ગજ લ.

ફકીર.—કાંમ નાં જન્નતસે હએ, નાં હુર નાં અનહારસે;
હુસ્ન જાનાં પર ફીદાહું, કાંમ હએ દીદારસે.—કાંમ.
ચલ નીકલ જાહેદ યાંહાંસે, હમતો કાફીરહો ચુકે;
લે તેરા હુસ્તારો જુખ્ખા, કાંમ હએ જીતાર સે.—કાંમ
આગે આમ મત છડ પ્યારે, કહે ઉઠુંગા મએ ખુદા;
નાંતો ડરતા સંગસે હું, નાં. રસન નાદારસે—કાંમ
ખસમીઆં દફતર લપેટો, કાફી એક અબ હરફહએ;
નાંમહીકા ફેર હએ કુછ, નુરસે ઓર નારસે—કાંમ.

ખીસરે સૌદાગર.—ફકીરતો કોઈ કામીલ નજર આતાહએ
ચલો ઈસકે પાસ જાકે અપનાં હાલેદીલ સુનાવે તાકે
દીન અપનેબી ફીર જાવે. (ફકીરકે પાસ જાકે.)
અએ હજરત મેરેપર કોઈ એસા નહેસ સીતારેકા સાચા
ગીરા હએ કે દીન બદીન દાલતો માલો, અસખામ સખ
ચીજમેં તુકશાંનહી હોતા જતા, હએ, ઈસ વાસ્તે અ—
ગર આપ કુછ ખતલાઈએ તો ખંધા આપકા હમેશાં

અહેસાંન મંધ રહેગા.

શકીર.—હાં ખાપુ મએ ખતલાઉંગા તો સચ, લેકીન સવ રૂપએકી એક ખાત હએ; જીતને પએસે તેર પાસ હોવે ઉતનીહી ખાત સુનલે.

સૌદાગર અરયા.—સાંઈકો લાલચતો કુછખી નહીં હએ! ફક્ત થોડીહી કીમત ચાહીતીહએ; સવરૂપએ! (સોંચકે.) મેરે પાસ ફક્ત તીન સવ રૂપએ ખાકીહએ ચલો તીનખાતે તો સુન લેવે કે ઉસમેં કેઆ ફાએદા હએ? અજ સાંહી લેઓ યે સવરૂપએ ઓર સુનાવો હુંમકો ખાત-

શકીર.—સુન અએ ખાપુ અપને ગરકી અંગનમે કોઈ કાંટદાર દરખત નહીં રખનાં.

સૌદાગર અરયા.—ખસ હો ચુકી ખાત? ઈતની ખાતકે સવરૂપએ અએ સાંઈ એસી ખાતે તો કલ છોકરે રસ્તેમેં ખકતે ચલે જાતેયે! આકા અમ દુસરી ખાત તો કહો લો યે સવરૂપએ.

શકીર.—દુસરાતો કીસી સીપાહીસે દાસ્તી નહીં કરનાં.

સૌદાગર અરયા.—ખસ હો ચુકા! (સોંચકે) અખતો એક સવ ખાકીહએ; ચલો થેલી દેદેવે ઓર એક ખાત સુનલેવે. અજ સાંઈ? જરા ઓરબી એક સુનાંધો ઓર ફીર ચલે જાઓ.

શકીર.—ઓરતો કીસી ઓરતકો અપનાં સચ્યા હાલ યાને બેદ ન કહેનાં. ખસ સુનાં? અખ ઈન ખાતુંકો ખુખ યાદ રખનાં ભૂલ મત જાનાં.

સૌદાગર અરયા.—અબી કયા ભૂલું, કવડીતો પાસ નહીં હએ, મગર થેહી જાનંતાહું કે અપને ઘરકી અંગનમે કાંટદાર

(૧૯)

દરખત નહી રખનાં, દુસરા કીસી સીપાહીસે દાસ્તી
નહી કરનાં, ઔર કીસી ઔરતકો અપનાં. બે કહેનાં.
(સૌચકે.)

ચલો અખ કુછ પેટકી તદખીર કરે, મજદુરી કરકે
પેટતો ભરે? ફીર અ.ગે ખાત.
(જનાં સૌવદાગર ખચ્ચકા.)

આખ દુસરા—પરદા પાંચવાં.

દીવાંનખાંનાં.

(નજર આંનાં શાહાજીમાંનકાં બહાલતે ખુશીમેં.)

ગજલ.

ગઈ એક બચેક જો હવા પલટ — — — એ રાહા.

શાહજીમાન —

મએને અખ તલક તો જનાયાયે, મુજસા કોઈ કમનસીખ નહીં;
મુજકએસા ખુરા ખયાલયા, હોતાયા છુસે આરાંમ નહીં—ટેક.
ખેવફાઈ દખીથી મએને જખસે, હુઈજેથી માચુકકી તરફસે;
ઉઠાયા ચેનો આરાંમ દીલસે, રખોરોજ આતીથીનીંદ નહીં—ટેક.
હુએ ભાઈ મેરાજે શહેરયાર, નાંમ હુએ જાંહાંમેઆશકાર;
વલે વોહબીહુએ યાહાં ખેદીયાર, કરાર ઉસકાબી હુએ નહીં—ટેક.
પસો પીશમેં જતાયા દીન, આહો જારી કરતાયા દીન રએન;

ભરનાં આહા અમ નહીં હૈ મુમકીન, કેઈં સાહું મએં અકેલા નહીં—ટેક.
 ખુશી હોતી હૈ મુજે દંમ, ખદંમ ખુલગયા હૈ જો મેરા ચે ભરમ;
 ઈસ “આજીજ” ને જો જાનાં મરમ, ન સમજ ખંડા તું તો કુછ નહીં—ટેક.
 (દાખીલ હોનાં શેહર ચારકા.)

ખદલ ગયો નેના રે—એ રાહા.

શેહરચાર—ચમકે હયે કેસા ચહેરા રે? મુજસે તો કહોજી—ચમકે.
 મએને તું મકો છોડાયા, યાંહાં મેઆરાં મ;
 દેખા કયા હૈ તું મને યાંહાં પે, હોગયા ક્યાકાંમ—ચમકે.
 નજર આઈ હું મકો નથી, ખુશી કલુ એસી;
 આજ તું મપે હયે અન્ન એમ, ખાત હએ ચે કેસી—ચમકે.
 જુડી હએ તોરી ખીઆં સગરી—એ રાહા.

શાહજમાન.—

હાલે દીલ અપનાં મએં કયા, તું મસે ખોલુ રે—હાલે દીલ.
 રોશન હુવા હૈ દીલ તો મેરા, ફક્ત નજરેસે;
 આયા નજર જો ખ્યાં ન, ક્યામેં તું મસે ખોલુ રે—હાલે દીલ.
 મખફી જોયા હાલ મેરા, હુવા વોહ જાહીર;
 ઈશારા દેખા જો ગએખી, ક્યામેં તું મસે ખોલુ રે—હાલે દીલ
 ચે સુનકે તો આપ હોગે, મુતલક નરાઈ;
 ખ સખએ પોહોચને રંજકે, કયા તું મકો ખોલુ રે—હાલે દીલ.
 અખીયાત.

શેહરચાર.—એમહા હએ કોનસી વોહ ચીજ મોં અતરંમ,
 જુસે કે નરમી જાકે હોગા ચહેરા સખત ગરંમ,
 જોકુછ હોનીહો સોહો પર, અખ તું મ કરો કરંમ,
 તો મએ જીવ યાંહાં, વરનાં દેખુ રાહા અદંમ,
 લાજમ હએ તું મકોજી ખાત, મુજસે તો ખોલો?
 જો કુછ ગુજરી હએ પેશ વો મુજસે તો ખોલો?
 (જાનાં દોનોકા.)

બાબ દુસરા--પરદા છઠ્ઠા.

શહેરકી બાજર.

[નજર આના સૌદાગર ખચેકા.]

સૌદાગરબચા—મુજે વોહ સાંધને કાહાયા જો સો રૂપએકી એક ખાત, કે અવલતો અપને ધરકી ખાસ કોઈ દરખત કાંટેદાર નહીં લગાનાં, ઐરે સીપાહીસે દોસ્તા ન કરનાં, ઐર અપની ઐરાતકો સચી ખાત ન કહેનાં; પર મએનેતો ચે તીનું ખાતી કી હએ, યાને સીપાહીસે દોસ્તીકી વ દરખતા લગાયા, મગર એકખાત કરની ફક્ત ખાકી હએ કે ઐરાતકે સચી ખાત ન કહેનાં. સોભી કરકે દેખું કે ઉસમેં કેઆ ન-ફા વ નુકસાન હાંસીલ હોતા હએ.

[જનાં સૌદાગરં બચ્ચેકા. ઔર દાખીલ હોનાં.

શહેરયાર વ શાહજીમાનકા.]

ਪ੍ਰਸੰਗ.

शहरियार—लानत करो धंस शहरको अछि बाध जन अछि,
 पाछेहछि तुमने मछिने ऐसी पछुधाध जछि.
 जछि हछि ऐसी सलतनतमें भाजराय अछि,
 तो पछि अछिआलसे धंसके आली होगा कोध कछि?

દુનીઆંસે મુંહ મોઠકે જંગલ ખસાએ હંમ,
જખતકકે છતે હએ કીર મુંહ નાં દીખાએ હંમ.
ખએત.

શાહજમાન—મુઝકોબી પસંદ આયાહએ ખયાંન આપકા,
જો કુછ કહા કબુલ હએ વોહ કહેનાં આપકા.
લેકીન યે! ઉસમેં એક શરત પાકીહએ અજબ,
ઉસકા કયાસ રખનાં દીલમેં ખા તમીજ.
ગર કોઈ કંમ નસીખ મીલે ઈસે આદા,
મોઠે મુંહ જંગલસે રખે ધરકા ઈરાદા.
ગર એસા કોઈ મીલે તો બેહેતરહી ખએર હએ,
વરનાંતો સારી ઉમર ખયાખાંકી સએર હએ.

મુકદ્દર.

શહેરયાર—મુસતઅદહો જખતો ખાંધો કમરકો જ્વરસે,
કહેદો સલાંમ આખરી બોલો ન કોઈ ઓરસે,
સારી સલતનતમેં જ્વકે હએ અસખાખ ભરા,
ઉસકોબી સલાંમ આખરી કહેદો ઈસીકે તોરસે.
(આખરી સલાંમ કહેનાં દોનુકા)

ગજલ

દુનીઆએ ફુકે વાસ્તે— — — — — એ રાહા

દોનોભાઈ—

સલાંમ હએ યે આખરી સખકેતંઈ સલાંમ,
જતે હએ હમ અએ દોસ્તો તુમકોબી હો સલાંમ—સલાંમ.
સલાંમ હએ યે આખરી ઈસ શહેરકેતંઈ,
યે તખ્ત ઓર અએવાંનકોબી આખરી સલાંમ—સલાંમ.
યે તાજ જો હમારા હએ ઉસકોબી હએ સલાંમ,
સલાંમ હએ યે ખાગકો ઓર રાજકો સલાંમ—સલાંમ.

(૨૩)

લાનત પડો હજારો એસી બેલુ ધાઈ પર,
કરતે હવે નેકબખ્તકોબી આખરી સલામ—સલામ.
[જનનાં દોનોકા]

—:o:—

બાબ દુસરા—પરદા સાતવાં.

—:❀:—

જંગલે વીરાનેકા નજર આનાં.

—:o:—

[બીજલી વ મેસીહાઈકે છાજનેસે ગભરાનાં શાહજમાનકા.]

શાહજમાન—અરરર! ચે કચેસી આફતે જાનગાહ હવે ભાઈ?
ઈસ સીહાઈકે છાજનેસે બીલકુલ કુછ નજર નહીં આતા હવે.

શહેરયાર—અચે પ્યારે બીરાદર આપ અપનકો ધભરાનાં ન આ-
હીએ ચે કરીબકે દરખ્તકી જહસે લગ બચેઈ, ચૌર
તમાશા દેખેં કે કયા હોતા હવે.

(નમુદ હોનાં એક જતકા માઆસંદુકકે
વ ખાલનાં સંદુકકા વ ઉસમેંસે એક

માશુકકા નીકલ આનાં)

જત.—અચે મેરી દીલરખા ઈસ જંગલકી હવા મુજે ખોહાત
પસંદ હવે, કયુંકે યાહાં કોઈ ચરંદે ચૌર પરંદે સીવા
કીસી ઈનસાનકા ગુજર હો નહીં સકતા, કે તુજે ઉસકી
શીકલ નજર આવે, આખ જરા તું યાહાં બચેઈ તો
મચેં તરે પહેલુપર આપનાં સર રખકે સોજઈ.

(સો જનનાં જતકા માશુકકી પહેલુપર
સરધરે હુવે.)

સુનીએ મોરી શાહનદી—એ રાહા

માશુક.—જલદી તું મ સોજવો અએ મેરે પ્યારે,
જંગલકી હવાસે—જલદી.

ક્યા ખુશ મજેકી હવા આરહી હએ,
મગજ તર હો જુસ્કી બાસે—જલદી.

(સોજનાં છત્રકા ઔર ગુંગરે મારના ઔર
સરકો જમીનપે રખકે ઉઠનાં માશુકકા)

માશુક—અમ દેખું ધધરબી કોઈ ખશર નજર આતા હએ
યા નહીં ?

(ધતનેમે દેખનાં દાનો ભાઈઓકા)

મજકુર—રાહ

માશુક—કોનહો તું મ જલદી કહોં મુજસે અએ મીઆં?
વરનાં રહોગે યાંહા.—કોનહો.

ક્યા તુમારા હએગા નાંમ મુજસેતો કહોજી?
કસદ તુમારા હએગા કાંહાં?—કોનહો.

કોન જન્નલમેં જ તુંફસા રે—એ રાહા

દાનોભાઈ—ખતાવે ક્યા તુંમકો નાંમ અપનાં પ્યારી,
જામાં તંગ હએ કહેનેકી નહીં હએ યારી.—ખતાવે.
ફકીરે ગરીબ ઔર હંમ બે વતન હએ,
કસદ હએ વાંહાંકા જાંહાં ખાએ કઠેરી,—ખતાવે.
મકીનો મકાં સખકો હંમ છોડ આએ,
ફકત નાંમ મૈલાકા હએગા થે જૂરી.—ખતાવે.
વોહ મુશકીલ કુશાએ રાહાખર સમોકે,
મદદ વોહો કરે હએગી થે દંનતેજૂરી—ખતાવે.

(૨૫)

ગજલ.

તકરકા હોતાહૈ એસાબી—એ રાહ.

માથુક—નજર આતેહો કયાફેસે તું મતો શાહાબદે,
શાહી ચમકી નજર આતી હયે યે પેશાનીસે—નજર.
જલદ તું મે પાસ મેરે આવો અયે પ્યારે મેરે,
પ્રીતી કરેં તીનો મીલકે અરમાનનીકાલેં દીલસે—નજર
(જનકોબતાકર) શકલ યે દેખકર હરગીજ ન ધભરાઓ જાની,
બાગે જનતમે મેરે પીછે તું આવો પ્યારે - નજર
હારી.

દાનોભાઈ—કરેંગે નહીં હંમ આશનાંઈ,
સુન અયે મોરી પ્યારી—કરંગ.
દસ્તે જફકો ઉઠાયા હયે હમને,
કરેંગે ન મુતલક ચોરી;
સાહેબતો હયે સજા ઉસકી દેઘાં,
ગજબસે આહા ગજબસે હયે ઠર જસકે ભારી.—કરંગ.
કુમરી

ઓરે મુજ હટહટ—એ રાહ.

માથુક—અજ ચલો ખાત તુમારી જાનેદો,
ખયાલ એસા તો હરગીજ ન કરનાં—અજ
આ જાવો વરનાં જગાતીહું ઈસકો,
તો ટુકકે ટુકકે હોગે તુમારે—અજ.
ખખરલે ઓ મસીહા—એ રાહ.

દાનોભાઈ—જગાનાં નાહીંરી તું ઈસકો જાની,
હોગી ખરખાદ હમારી જીદગાની—જગાનાં.
કહી જાશે તું મં નજર હયે હમકો,
વલે હરગીજ નકર યે કામ ગયાની—જગાનાં.

(૨૬)

નહીં જખ માંનતીતો ચલતે હએ હંમ,
હુવે લાચાર હંમ ચૌરતું હએ રીઆની,—જમાનાં
(જનાં તીનુંકાં આર કુછ ગુફતગુ કરતે
હુવે નજર આનાં, ખાદ આકર.)
કુંમરી.

ચલેચલે મજનું હમતો—એ રાહા
માથુક—નીશાની નીકાલો અખ અંચુરતરી,
કે જસે યે થએલી હએગી ભરી—નીશાની.
મુવાફેક તુમારે યે હુધહએ અઠાનું,
યે દા મીલકે હાવેગી સવ પુરી—જસે.
ખનાએ મએને સવ ચાર અખતક,
રહેતી હું હમેશાં સંકુકમેં ભરી—જસે.
ખગલગીરી કરલો યે અખ આખરીલો,
મીલાવે ખુદા તુમસે ફીર કોઈ ધડી—જસે.
આખ હુસરા તમામ.

—:0:—

આખ તીસરા—પરદા પેહેલા.

—:~:—

દરખાર.

—:~:—

(દાખલ હોનાં એક રઘરાકા.)

ગર હમને દીલ સનમકે—એ રાહા.
રઘરા.—પએગામ શાદીક મેરી ફખતરકી લાયાહું,
કરને ખયાહ મએ લડકીક અએશાહ આયાહું—પએગામ

ફલહં નખનેગી આજકી રાખ વોહ તું મારી શાહ,
મુખારકખાદી ઉસકીતો દેનેકો આયાહું—પએગામ
અએત.

શેહરચાર.—મોહીયા કરો અસખાખ સખશાદીકા જલકેવાહાં,
ફલહં ન ખનાકે રાતકો તુમ લાનાં ઉસકો યાહાં.
(જનાં અમીરકા)

ગાનાં રામીસગકા—

દરખારમેં.

કુંમરી.

કાલ રાત્રી કુઠેહો તું મી રમલા—એ રાહા.

રામીસગર—કએસા હરદંમ ગજખ હએ તુમારા,
હોગા આલંમમે કએસા ગુજરા.—ગજખ હએ.
શાદી કરો તું મ નઈ ફલહન સાગ,
રાખકો ગુજરકે કરો જલાદ હાય,
માંખાપસે હોવે આવારા.—ગજખ હએ.
જખસે યે આદત તું મકો હુઈ હએ,
ખરખાદી રૈયતકી તખસે હુઈ હએ,
કરો કામ યે મોકુર્દ સારા.—ગજખ હએ.
(ઉઠજનાં ખાદશાહકા ગુસ્સેસે.)

—*—

ખાખ તીસરા—પરદા ફુસરા.

—:0:—

મકાને વજર.

(છરમે નજર આંનાં સહેરાજીદીકા.)

ગજલ.

જખતલક હએ જુદંગી.—એ રાહ

સહેરાજી—

સુંનતીહું મએ કે નેહાએત ખાદશાહકા જુદમ હએ,

જાકે હું એ શહેજાંદીઆં લેતા ઉનસે કીસ્સાસ હું એ—સુનતી.
 રોજ એક દુલહનસે શાદી કરતા હું એ વોહ કંમ અકલ,
 શાખ ગુજરતેહી સહેરકો કતલ ઉસકો કરતા હું એ.—સુનતી.
 માદરી કીતનીક રેતી હું એ વો દુખતર કે લીએ,
 એસા અખ હરએક કે સરકો અજલને ઘેરા હું એ—સુનતી.
 ગરમએ જાઉગી નીકાહમેં ઉસકે ઓ આલમ પનાહ,
 મુખલસી હો જાએગી સખ જાકે ગુનહાગારી હું એ—સુનતી,
 જો ભરાહું એ ફજલે અલાહસે મેરેમેં ઈલમ સખ,
 કલ્મ ફીરજાવે ઉસીકા જુલ્મસે એક ખારહું એ.—સુનતી.
 ગરબે આવે પીદર મેરા તો કરું મએ ઈલતેજ,
 આજકી શખ તો ચેહ લોંડી શાહકી દુલહનમેં હું એ.—સુનતી.

(દાખીલ હોનાં વજરકાં)

પીયુ કે મિત્રખીન પ્રીતમ—એ રાહ.

સહેરાજાદી—

પીદર હમારે અએ મેરે પ્યારે, ખલખલ જાઉં મએ તું મપેરે,
 અરજ મોરી હું એગી તું મસે, ખતા ખખશીશહો મુજપેરે.—પીદર.
 શહેનશાહસે જાકે કહો તું મ, દુખતર હું એ જા એક મેરી,
 દુલહન હોનેકો આહતી હું એવો, કરમ ઉસપે ફરમાવો રે.—પીદર

વજર—ખાદશાહસે શાદીકે વાસ્તે અરજ કરું? ઓ કંમ અક
 લ લડકી કયાતુજે નહીં માઅલુમ હું એ? કએસી ખુનરેજ
 હો રહી હું એ? હર રોજ એક લડકી જલ્લાદકે હાથમેદી-
 જાતી હું એ કયા તેરીબી રૈનકી ખારીઆઈહું એ.

સહેરાજાદી—ખાવાજ જાકે ખુનરેજ ઈસ શહેરમેં ચલી હું એ,
 ઉસકે ખંદ કરનેકો મેરે પાસ ખોહોત હીકમતી હું એ, આપ
 કુછ અંદેશા ઉસકા ન ફીજાએ ખેતાઆમુલ મુજે ખાદ-
 શાહકી હુજુરમેં પોહોઆદાકે યે જો ખીચારી ગરીબ રઈ-
 અતપર આફત આપડી હું એ ઉસકો છોડા આજાવે.

(૨૯)

વજીર—અચ્છે લધી લડકી ફીરભી તું નહી માનતી ? કયા મેરી આંખોસે તેરા ખુન દેખા જાયેગા ? કયા મેરે હાથ તેરે પર વાર કરેંગે ? નહીં ખીલકુસ ચે હોનેકા નહીં (જૂરાસોચકે) ચલ મેરે સાથ તુજે એક ખાત સુનાંતાહું.

(જાનાં દોનોંકા.)

બાબતીસરા તમામ.

—:❀:—

બાબ ચૌથા—પરદા પહેલા.

—:○:—

(નજરઆનાં બચ્ચેલ વ ગધેકા હંમરાહ બધે હુવે માલીકકે-)

કાહારવા.

માલીક—ઉસ્તાદને ખતાયા હુએ ઈલમ અજાએબ—ઉસ્તાદ.
જાનવરકે જીતને હુએ ઈસકુનીઆકે દરમેઆન,
ઉસકે કહેનેકા સમજેગા તું અચ્છે મેરી જાન—ઉસ્તાદ.
કરેંગે જો શુફતશુવો આપસમેં હરએક,
સમજેગા તું, વોહતી કે ખુરી હુએ યા નેક—ઉસ્તાદ.
પંખી પંખી પરદે હુએ જોકે પરવાલે,
ઉસકી સમજકેલી કીઆ તેરે હવાલે—ઉસ્તાદ.
બચ્ચેલ ખાંડીઆ ઝોર જાનવરલી હુએ મેરે પાસ,
ઉનકેલી અબ જોકે દેખું ચરતે હુએંગે ગાસ—ઉસ્તાદ.
(જાનાં માલેકકા નજદીક ઉસકે.)

અખીયાત.

માલીક—ખુબસી નસીહત કી હુએ ગધેને આજ બચ્ચેલકે,

કલ ન જાનાં હરગીજીવું કામ કરને ખેતકા,
જખકે આવે દાનાં પાંની દેને વો ગંવાર તેરા,
છોડ દેનાં ઉસકો તું ખસ સુંધકે જરા,
જખ ફજરકો ફીરવો આવે તુજે જોતને,
મારનાં એકહીદમ ઉસકો સીંગડે વ લાતેં,
તખતો સમજેગા કે યે ખચેલતો હુએ ખીમાર,
ખાતા પીતા કુછ નહીં કરતા હુએ ખુખમાર માર.

(દખનાં અખ આગે કએસી ખાત હોતી હુએ
ફીર ઈસ કમઅકલ ગધેકી ખાત હુએ.)

—:~:—

ખાખ ચૌથા—પરદા દુસરા.

—:~:—

ખિપારીકા મકાન.

—:~:—

(હાછરહોનાં ગંવારકા)

આનાં હોતો આવો યાહાં—એ રાહા

ગંવાર—અરજ મેરી સુનલીજે આકાએ નેક નામ,
ખંદ હુએ ખેતકા તુંમારે આજ કામ—અરજ.
ખચેલ હુએ જો અપના હુએગા આજવો ખીમાર,
ખાતા વ પીતા કુછ નહીં કરતા હુએ માર માર—અરજ.
શાએદકે કુછ દીમાગમે હો ગએઆ ખલલ;
પટકે હુએ છસ્સે સીંગડે હરખાર વો ખચેલ—અરજ.
ચલોછ અખતો સાથ મેરે આપ દખને,
ખીલકુલ રહા નહીં હુએ વો લાએકે જોતને—અરજ.

અરે લાલ દેવ ઇસ તરફ—એ રાહ.

માલીક—હાંમ ખિતકા મેરે અટકા નહીં,
લીજા ઉસકી ખદલીમેં ગધેકે તંઈ.
જે કુછ કાર ઉસ્સે તું લેતા હુએ,
વો એકરોજ બકર તું, ઉસ્સે લે.
મગર કુછ ન કરનાં ઉસમેં કસુર,
સરંનજાંમ તેરા કરના જરૂર.
ફીર મએં તેરે સાથ આકુગાં કલ,
સખખ દખનેકા મેરા વોહ ખએલ.
ઈજા હોગી કુછતો કરંગા દવા,
કે ફજલે ખુદાસે વોહ પાવે રાફ.

—:~:—

બાબ જૈથા—પરદા તીસરા.

—:~:—

દીવાંનખના.

—:~:—

(સહેરાજીદી અકેલી નજર આતી હુએ)

ગજ લ.

અગર આ તુરક શીરાજી—એ રાહ.

સહેરાજીદી—

લીખાજે હુએ ઉસ કતીખને, નહીં કુછ ઉસમેં કમહોગા;
હુએ લેનાં ખાકીજીતને સાંસ, કમ ઉસમેં એક ન દંમ હોગા—લીખાજે.
ન જમીં હોગી ન જમીં હોગા, સખ એક રોજયે ફના હોગા;
ન રહુંગી મએં ન તુમ હોગે, જે હોગા સો વોહી હોગા.—લીખાજે.

(૩૨)

હુકમ હોગા જખ ઈસરાફીલકો, હસ રખે કામીલકા;
કુકેગા સુર હસદંમ વોહ, નહીં ખાકી કોઈ હોગા.—લીખાને.
લગેંગે કુટને હસદંમ, જમીનો આસમાં હરતંમ,
તલાવુંમ હોવેગા કુલ સુન, પીછે દીન કોનસા હોગા.—લીખાને.
(દાખીલ હોનાં વણરકા)

રખા ઈસ્કમે તુંને ક્યું અખ—એ રાહ.

વણર—અએ તુરે ખશર માંનતી ક્યું કહા નહીં?
નેસીહતકા તો કુછખી હોતા અસર નહીં.—અએ

સહેરાખદી—પીદર અએસી ખાતે તો હરગીજ ન ખોલો,
કહા આપકા તો યે મુતલક ગલત નહીં.—અએ.

વણર—અગરયે યે હએ રાસ્ત ફીર ક્યા ઉજર હએ?
દીમાગમે તેરે જો કુછખી ખલલ નહીં.—અએ.

સહેરાખદી—જરા ગૌર કીજે આપ ઈસ ખાતકે તંઈ,
કે એક ખશરકા ખુન હોતા હએ યા નહીં.—અએ.
વઝે અપની તદખીરસે જો ખએ વોહ?
તો ઉસીકાખયાનાં હએ મુમકીન વયા નહીં.—અએ.

વણર—પણર અપની હીકમત જો હોન વાંહાં પર?
તો ખદલેમેં જાન અપની જતીહએ યા નહીં.—અએ.

સહેરાખદી—મુજે કુછ ન ડર જીંદગીકા હએ મેરે,
મદદ ગાર અલ્લા હએ તો કુછ ખતર નહીં.—અએ.

વણર—તરક કર યે જીહ વરનાં હોગી પીશમાંન,
યે “આજી”કા કહેનાં જો તું માંનતી નહીં.—અએ.

બાબ ચૌથા—પરદા ચૌથા.

—:૦:—

મકાને સોદાગર.

—:૦:—

સોદાગરબચા—અચ્છે પેઆરી બાનું જખતું મુજે પોહોતહી પુછતી હચ્છે, તો મચ્છેં તુજે કહેતા હું કે શણે ગુજરતા કેા જો મચ્છેં અપને ઘરમે ખટા કરરહાયા, ઉસમે એક આદમીકા સરકાટકે રખાહું, મગર તું જખ મુજેહી પોહોત પસંદ હચ્છે, તખ મચ્છેને તુજસે સખ કુછ જાહેર કીઆ, મગર ખુખ યાદ રખનાં કે ફરીં ચે ખાતજાહેર નહોને પાવે કે છસ્સે ખતરા જનકા હચ્છે.

સોદાગરકીબાનું—અચ્છે પેઆરે ઈતનાં તો ખુખ યાદ રખનાં કે, મેરી જાન ગઈતા બલાસે, પર આપકો ખતરા ન પોહોચે થેહી મેરી આરજુ હચ્છે.

—❖*❖—

બાબ ચૌથા—પરદા પાંચવા.

—:૦:—

શહેર.

—:૦:—

ગંમસે મેરે ખદનસે દમ—એ રાહા.

વજર—

અચ્છે યારો ચે કએસા ગંમ હુવા, મીસલેકોહે અલંમ હુવા;
ખેફતો કુછ ન કમો ખેશ, જેસાકેથા વચ્છેસા હુવા—અચ્છેયારો.

સહરાબુદ્દી મેરી કુખતર, ઉસકે હચ્ચેગી થેહી ફીકર;
 શાદી કરું મચ્ચે શાહસે, થેહી ઉસે પસંદ હુવા—અચ્ચેયારો.
 સમન્નયા મચ્ચેને ખોહોતસા, મેરા ચલા ન કુછજરા,
 માયુસ હો ચલાહું મચ્ચે, શાહાકન ને કુછ હુવા—અચ્ચેયારો.

ખાખ ચૈયા—પરદા છુકા.

દરબાર

(હાજર હોના ખીચ કચેરીકે સૌદાગર-
 ખચ્ચા વ સીપાહીકા સાથલીચ્ચે
 હુચ્ચે ઉસકી ઔરતકો.)

સીપાહી—માહારાજ થે ઔરત કહેતી હુચ્ચે કે મેરે ખાવીન્દને
 આજ એક મહીનેપર, એક આદમીકા ખુન કરકે, સર
 ઉસ્કા ઘરમે દફન કીઆ હુચ્ચે, અખ મચ્ચે ઈસસે ખોહોત
 નાખુશ હું, કયું કે કોઈ દીન શાએદ મુજેલી મારડાલે.
શેહરયાર—અચ્ચે શખસ, થે ઔરત ને બકતી હુચ્ચે વો સચ
 હુચ્ચે ? યા જુઠ ?

સૌદાગરખચ્ચા—(સરજુકાકર)ચો નાંમવર સુલતાન, થે ને
 ખડી હુચ્ચે સો મેરી શાદીકી હુઈ ઔરત હુચ્ચે, લેકીન
 મેરેપર તોહમત ડાલકર કહેતી હુચ્ચે, અગર આપકો
 ખાવર નહો તો ખેલાશક મેરે ઘરમે બકર પતા હુંદો, ઔર
 ઈનસાફ ફરમાવ.

ઝોરત—(ખાદશાહ તરફ ફીરકે) ચલીએ સાહેબ મએ આ-
પકે ખતલા પીછું જાંહાં ધરને ઉસ્કે ગાડા હએ.

શેહેરયાર—અએ કોટવાલ, જરૂર જાકર ખપુખી તાલાશ કર,
યે ક્યા માજરા હએ ?

(હાજર હોના વજર વ સહેરા-
જાદીકા, વ હાંથ ખદસ્તે શાહસે
મીલાકર શાદી કરનાં સાથ શેહે
રયારકે)

શાદીએ જુલવએ યુલકામ—અએ રાહા.

સખ—શેહેરયાર શાહકો મુખારકહો હરદમ સાહેબ,
સહેરાજાદીસે નીકા હોતા હએ ઉસ્કા સહેબ.—શેહેરયાર.
ખુશી ખુશહાલીસે ખીવેજેં યે મોહખખતકે જામ,
ફુશમને દીકા ઠલી હોવે ન મયસર સાહેબ,—શેહેરયાર.
દોલતો હરામતો તખ્ત તાજ રહે કાયમ,
મહેરે અલ્લાહલી “આજુબે” સદાહો સાહેબ.—શેહેરયાર.
(દાખીલ હોના કોટવાલકા)

કોટવાલ—અએ જાંહાંપના આદીલ યુલતાં, ઉસ્કે ધરમેં તો યે
સર દફન કીયાથા, સોલાયા હું.

(દીખાનાં સરકો)

શેહેરયાર—યે સરતો કોઈ જાનવરકા નજર આતા હએ, આ-
દમીકા નહીં. અએ અહેલે કારો જરા ખુબ જોરસે દેખો.
(દેખના સબોકા સરકો)

સખ—(દેખકર) નહીં ! યે તો એક ગધેકા સર હએ ?

ચોડક—સમ સમ વાકએ યુંડી હએ.

શેહેરયાર—અએ રાખસ, યે સખ માજરા મુજસે ખોલકર
ખયાંન કર, તાકે મુજકો સમજ પડે.

સાદાગરખરચા—(નવીસ્તા દીખાકર) જાંહપના, ફક્ત ઈસ આજમાઈશકે લીએ મએને યે કાર કીઆ; ઓર એક ફકીરસે તીનસવ રૂપએ દેકર મોલલીઆહુ જુસ્કી આજમાઈશ ખખુખી મએનેકી જેસા, કાંદાર દરખતસે યે નુકસાંન હએ કે હમેશાં ધરસે નીકલતેહી કપડે ફટ જતે હએ, ઓર સીપાહીસે દોસ્તી કરનેમે યેહુવા કે સેંકડો રૂપએ મેંને ઈસકો ખીલાએ લેકીન અબી મુજે ખુજકરકે ખાંધા, વ ઓરતકો સચ્ચી ખાત કહેતા તો આજ ઉમર તમામ હો જતી.

શેહેરયાર—આફરીન, સદ આફરીન, તુજકો કે ખોહોતસી ખરા ખીઆં ઉઠાકર ઈસ્કી આજમાઈશ તુંનેકી

ગજલ.

કુનીઆએ હુંકે વાસ્તે—એ રાહ.

સખ—તહેસીલ કીઆ તુંને તો યે માજરા તમામ,
સદ આફરી હએ તુજકોં, ઓર કરતે હએ સલામ.—તહેસીલ.
તોહફા યે ખોમાહા હમે ખતલાયા હએ “આજુજ”
હંમ સખ સલામ ઉસ્કોબી કરતે હએ તમામ—તહેસીલ.
પુરા હુવા યે ખેલ શહેરયારે રાહજમાંન,
આગે આમ ઈસ્કે હએગી એક અજબ દોસ્તાંન.—તહેસીલ.
સાયા રહે ખુદાકા સબોંપર અએ દોસ્તો,
“આજુજકે” કલામકા હએ વોહી નીગાહખાંન.—તહેસીલ.

તમામ શુદ્ધ.

ધી ડયુક ઓફ કોનાટ બુકડીપોઝ, પ્રગટ કરેલાં નાટકો.

—:૦:—

સીતમે ભીરરીખ વ સહિતે જાન.

ઉર્ફ

અયુખખાં વ જીતક્રી દાસ્તાન.

(કામત ચાર આના)

—:૦:—

વર્ષદારીએ શૌહર.

ઉર્ફ

જાને કુતીઆ.

(કામત ચાર આના)

—:૦:—

અંબોએ અશરાફ.

ઉર્ફ

આશ્ને ઇસ્ક.

(કામત છ આના)

—:૦:—

નકલ

જૂલમે બીરાદરાં.

ઉર્ફ

જેસા કીઆ વ એસા લીઆ.

(કામત ત્રન આના)

ધી ડયુક ઓફ કોનાટ બુકડીપોઝ.

ટુકાણુ' ધી ડયુક ઓફ કોનાટ પ્રાં પ્રેં સેકમેનચીટ મંમ.

જદાશની મારકીટના સાંમે. તથા સમ્બલા બુક સેલરો પાસેથી મળશે.

